

30 januari 2026

Klyster nijsbrief

Beste nieuwsbrieflezer,

Aan het begin van het jaar gaan we weer vol goede moed vooruit. Ik kwam een mooi artikel tegen dat terugkijkt in de tijd. Heel inspirerend én het doet je beseffen dat het zinvol is om je te verdiepen in wat eerder gezegd en geschreven is, juist wanneer je vooruit wilt.

Uit Bronnen voor NME:

"Het onderwijs in de natuurlijke historie op de lagere school behoort een onderdeel uit te maken van het onderwijs..." Zo begint de handleiding van Eli Heimans, hoofd van een lagere school in Amsterdam, geschreven in 1893. Dit boekje markeert het begin van natuureducatie. Het laat zien dat de uitgangspunten voor natuurinclusief onderwijs die we nu hanteren, niet nieuw zijn.

Heimans schrijft in dit boekje voor onderwijzers dat onderwijs in de levende natuur, naast het 'inboezemen' van belangstelling en eerbied voor de levende natuur, het onderwijs in andere vakken steunt: *"... het geeft voortdurend aanleiding tot meten en wegen, het levert stof voor allerlei rekenvoorstellen, voor beschrijvende opstellen, en bovendien een rijkdom van vormen voor het teekenonderwijs. Het omvat mede een der belangrijkste hoofdstukken uit de gezondheidsleer."*

Hoewel de handleiding vandaag niet meer praktisch te gebruiken is, laat het zien hoe ver de ideeën teruggaan. En zelfs toen al als 'oud' werden bestempeld: *"'t Is wel oud, en tot vervelens toe gezegd, maar toch te waar om het niet te herhalen: van woorden en platen leeren jonge kinderen niets of iets verkeerd (...). Wil echter de onderwijzer zijn leerlingen warm maken voor de natuur en haar wonderen, dan moet hij hen bij het begin reeds in de natuur brengen; dan moet hij hen doen genieten (...)."*

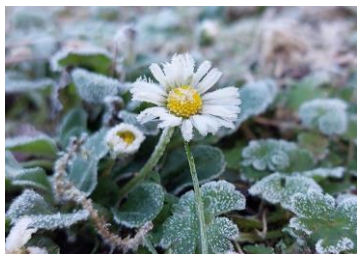
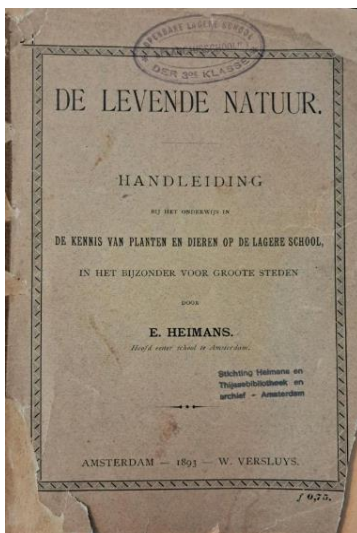
Natuurinclusief Onderwijs

Natuurinclusief Onderwijs is waar wij tegenwoordig voor staan. Lees het [inspiratiedocument](#) met zes uitgangspunten.

De Klyster ondersteunt hierbij het onderwijs in Noardeast-Fryslân en Dantumadiel graag... al 30 jaar lang! Dan hebben we het in 2026 over 5.578 leerlingen en 45 basisscholen.

Onze natuurgidsen en gastdocenten staan ook dit jaar weer vol enthousiasme voor jullie klaar. En op 16 februari worden de boekjes en posters met de activiteiten voor dit Voorjaar/Zomer op school gebracht.

Ut namme fan it team, Marjolein Staal

Ook in 2026 gratis groentezaden

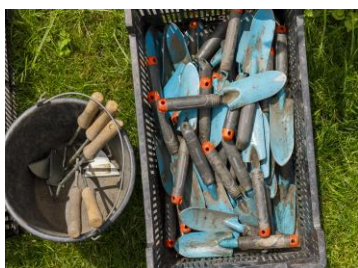
De Klyster biedt gratis moestuinpakketten aan. Het doel is om zoveel mogelijk kinderen te laten kennismaken met moestuinieren en gezonde groenten.

Inhoud: het pakket bestaat uit 10 zakjes met duizenden zaden voor sla, radijs, rucola, rode biet, snijbiet, spinazie, wortelen, spitskool en courgette. Nieuw dit jaar is de rode kropsla voor wat extra kleur in de moestuin en op je bord.

Lesmateriaal en teeltinformatie: het pakket bevat ook een boekje met informatie en tips. Op de [webpagina](#) staat aanvullende informatie en kun je werkbladen downloaden. Gebruik ook de [praatplaten voor moestuinlessen](#)

Meedoen: meld je [hier](#) aan. Succesvol schooltuinieren? Start nu met plannen maken.

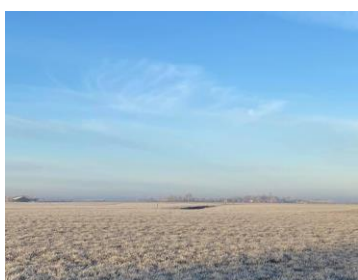
Samenwerking: deze actie is een samenwerking tussen De Klyster, Jong Leren Eten, Rijk Zwaan, GDO en Alliantie Schooltuinen en draagt bij aan onze gezamenlijke missie *Elk kind een schooltuin*.

IVN Natuureducatie: tips

Hartje Winter, buitenspeelpakket

In de winter naar buiten? Jazeker! Ook in de koudste maanden van het jaar zijn er genoeg verrassende dingen te ontdekken in de natuur.

Om buitenspelen te stimuleren biedt IVN Hartje Winter aan, een winters buitenspeelprogramma. Klik [hier](#).

Winterlespakket

Wij trekken als het koud is een dikke jas en handschoenen aan, maar wat doen de planten en dieren op het schoolplein eigenlijk in de winter? Maak er een onvergetelijke les van geschikt voor alle bouwen. Klik [hier](#).

Nij Klyster Oanbod

It nije oanbod foar fan 't maitiid is klear. Op 16 febrewaris wurde de posters en boekjes op jim skoalle lânsbracht. Nei de Foarjiersfakânsje kinne jim opjaan.

Klyster

NME-Sintrum Noardeast-Fryslân/Dantumadiel

2026 AKTIVITEITEN MAITIID/SIMMER

	Kosten per leerling	GR. 1/2	GR. 3/4	GR. 5/6	GR. 7/8
EKSURZJES/NEI BUTEN					
Fisken op Raais	1,50			x	
Struinen op het Wad	1,50		x	x	
't Wad op	1,50			x	x
Natuuravontuur	1,50	x	x	x	
Pykje Fjouwer pad	1,50	x	x		
Natuurbeleefpad 't Landje	1,50		x	x	
KidzKlix natuurfotografie	1,50			x	x
GASTLES/DOCHLES					
Een bord vol natuur	1,50		x	x	
GFT, wat doe je ermee?	0,00				x
Zwerfafval - Himmeldeï	0,00		x	x	x
Klimaat	1,50			x	x
Dieren op school	1,50	x	x	x	x
NATUER YN 'E KLASSE					
Zaaïen in de klas	0,00	x	x	x	x
Kikkerdril in de klas	1,50	x	x	x	x
Kuikentjes in de klas	1,50			x	x
PROJEKT					
Stinzeskatten pilot! met excursie en gastles	0,00				x
Vogel van de week: tuin- en weidevogels	1,50			x	
Theatervoorstelling Pluk, over groeien en bloeien	1,50	x			
Buitenlesdag 7 april 2026	0,00	x	x	x	x
Moestuïneren	1,50			x	

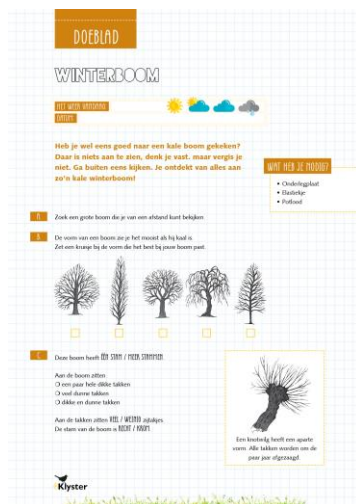
FOAR MEAR YNFORMAASJE EN OPJEFTE:
WWW.KLYSTER.NL Tlil. 06-44085063

GFT, wat doe je ermee?

Waar laat je je bananenschil als je op school bent? Is er wel een GFT-bak? En waarom wel/niet? Hoe zit dat eigenlijk? Klystergastdocenten Hilda en Anna gaan langs de scholen om uit te leggen hoe het in Nederland geregeld is met het ophalen van GFT-afval. Wie is er eigenlijk verantwoordelijke voor jouw klokhuis?

Dochblêd

By dizze nijsbrief krije jim wer in dochblêd. Dizze kear oer de winterbeam. Kinst de platen útdraaie foar dyn learlingen.

DOEBLAD

D. De meeste takken van de boom groeien

- ☐ schuin omlaag
- ☐ schuin omhoog
- ☐ naar opzij
- ☐ naar beneden

E. De boom staat

- ☐ op een open plek
- ☐ tussen andere bomen
- ☐ bij een huis
- ☐

F. Ga nu de schors van een boomstam bekijken.

De schors:

- ☐ is glad
- ☐ is ribbelig
- ☐ heeft losse schilfers
- ☐ heeft losse plekken

G. Welke kleur ontdek je op de schors?

.....

H. Is die kleur aan alle kanten van de stam hetzelfde?

Wat ontdek je?

.....

I. Vaak is er nog meer aan een kale boom te zien.

Ik zie

- ☐ nog een paar bladeren zitten
- ☐ vrucht of zaden hangen
- ☐ paddestoelen zitten
- ☐ een oud vogelnest
- ☐

De schors van een boom bestaat uit een kurklaag. Hier zit een soort vet in. Daardoor is kurk waterdicht. Wijnflessen worden daarom met kurk afgesloten.

Let op: de oare kear krije jim it blêd wer yn it Frysk sadat jim Frysk en Natuer kombinearje kinne.

Tot de volgende nieuwsbrief!

COLOFON

De Klyster is het intergemeentelijk NME-centrum voor natuur en duurzaamheidseducatie voor het basisonderwijs in Noardeast-Fryslân en Dantumadiel

Doniaweg 95b, 9104 GK Damwâld, Algemeen nummer De Klyster 06 44 08 50 63
info@klyster.nl - www.klyster.nl

Teamleider: Marjolein Staal, **NME-coördinator:** Eline van den Nieuwenhof, **Natuurfoto's:** klysterfotograaf Sjanne Pol, Hans Menninga, IVN, klysterarchief en vrijwilligers

Vrijwilligers 2026

Betty Kooistra, Tineke Feenstra, Jurjen Bylsma, Annemarie van der Molen, Olga Baggelaar, Bianca van Tielen, Jan Rietberg, Hilda Buursma, Bertus Volbeda, Hessie Rozenberg, Wytze Postma, Arie Hagedoorn, Pieter Reitsma, Sjanne Pol

Projectmedewerkers 2026

Jan Tiede Bouma, Xantha Doevendans, Mirja Brandorff, Peer Zaal, Joanneke Romkema, Yvonne de Beer, Geertruida van Assen, Sterre Streefkerk

Samenwerkingspartners 2026

IVN natuureducatie, Verenging Gemeenten voor Duurzame Ontwikkelingen GDO, It Fryske Gea, Landschapsbeheer Friesland, Staatsbosbeheer, Om de Dobben, DikGroen, PKV Frisia, Vereniging Noardlike Fryske Wâlden, NDE Pingo & Pet, NME De Naturij, NME Groen Doen, Natuurmuseum Friesland, Museum 't Fiskershúske, Stichting 't Landje Dokkum, NP Lauwersland, JOGG Sûn op eigen Grûn Dantumadiel (SANG-partner), Samen Actief naar Gezondheid Noardeast-Fryslân (SANG-partner), Jong Leren Eten, Alliantie Schooltuinen, Harstastate, Schierstins, Jordan v.d. Maas, Stichting de Beweging, Hymphamp theater

Bestuur Freonen fan De Klyster

Bertus Mulder, Durk Holwerda, Oege Jan Leegstra, Sippy Tigchelaar, Thom Feddema

Comité van aanbeveling

Syb van der Ploeg, Nynke Rixt Jukema, Sippy Tigchelaar, Henk Kroes, Theunis Piersma

Ambtenaren gemeenten

Bauke Zwaagstra Noardeast-Fryslân en Wim Osinga Dantumadiel

Portefeuillehouders

Wethouder Hanneke Jouta Noardeast-Fryslân en wethouder Wiebe Strikwerda Dantumadiel

Geen nieuwsbrief meer ontvangen? Mail uw naam en mailadres naar [info@klyster](mailto:info@klyster.nl).